

DUURZAAM KAPITALISME

De titel geeft trefzeker de actuele spanning weer die bestaat tussen twee werelden: de financiële en de duurzame. Willem Schramade wil met Duurzaam kapitalisme een synthese tot stand brengen tussen beide werelden, vanuit zijn overtuiging dat een radicale duurzame revolutie niet realistisch is als die de verworvenheden van het kapitalisme overboord zet.

Wat is de beste weg om een wereld te creëren waarin ecologische en sociale doelen evenwaardig zijn aan, en misschien zelfs belangrijker dan financiële doelen? Een uitdagend startpunt voor het gesprek met Willem Schramade.

Dat er sprake is van klimaatverandering als gevolg van menselijk handelen, is inmiddels een breed gedragen inzicht. En ook dat het streven gericht moet zijn op een wereld waarin (alle) mensen een menswaardig bestaan kunnen leiden. Schramade: 'Wat we ons steeds niet gerealiseerd hebben, is hoe kwetsbaar onze wereld is. Centraal stond, en staat voor een belangrijk deel altijd nog, het verdienen van geld, groei, consumentisme, denken in verdienmodellen. Gelukkig groeit het besef dat ook de economie onderdeel is van de samenleving en daarmee onderdeel van de aarde en dat er grenzen zijn aan het gebruik van de aarde voor ons menselijk gewin.' Voor Schramade is het een belangrijk vraagstuk wat ervoor kan zorgen dat een transitie naar een meer duurzame wereld daadwerkelijk plaatsvindt. 'Wat je nu waarneemt, is dat een combinatie van ontwikkelingen kan leiden tot deze transitie. Neem het voorbeeld van de auto-industrie. Hier zie je dat zich innoverende technologie, toenemende regulering, vragen van klanten én Tesla – als een (uiteindelijk) succesvolle concurrent voor de auto-industrie – hebben geleid tot een snelle verduurzaming van deze industrie.'

Dat de duurzaamheidsbeweging naar alle waarschijnlijkheid onomkeerbaar is, blijkt uit de doorzettende regulering op CO₂-neutraliteit. In bedrijven is er meer aandacht voor dit thema, onder meer door de benoeming van Corporate Sociability Directors. Het besef groeit dat je als bedrijf het beste aan de goede kant kunt staan. Weliswaar nog onder het adagium 'beter de beste in een vervuilende dan de zwakste in een duurzame sector.'

Schramade: 'Voor het boek heb ik gekozen voor een oplossing binnen het bestaande systeem. Mensen hechten terecht grote waarde aan de verworvenheden van het kapitalisme: welvaart, innovatie, decentralisatie en vrijheid. Maar er is te weinig oog voor welzijn en velen hangen ook de mindere kanten aan, zoals consumentisme en de verslaving aan groei en schulden. Dat maakt opschuiven naar een ander systeem nu nog onmogelijk. Om een daadwerkelijke systeemtransitie te realiseren is een fundamentele mentaliteitsverandering noodzakelijk.'

Bestuur en toezicht aan zet

Om de door Schramade beoogde verandering, niet alleen accent op winst maar ook op de (maatschappelijke en sociale) kosten daarvan, te realiseren is in zijn ogen een sterke rol vereist van zowel raad van bestuur als raad van commissarissen. 'Er moet niet alleen meer gekeken worden naar de (korte-

termijn)winst, maar ook naar andere waarden (sociale en ecologische), andere verdienmodellen en impact-financiering. Dit vraagt lef, omdat het meestal nog niet bekende grootheden betreft. De ecologische en sociale kosten van ondernemingsactiviteiten zijn weliswaar te berekenen, maar nog bijna niemand doet het. En de invloed op de toekomstige omzet van bijvoorbeeld een verbeterd imago of duurzame activiteiten van de onderneming is moeilijk in te schatten. Jezelf als rrv en rvc de vraag stellen in hoeverre je organisatie bijdraagt door binnen de planetaire grenzen te blijven, en wellicht hieraan te gaan verdienen, is in mijn ogen de belangrijkste en de moeilijkste vraag. Vooral gezien de verscheidenheid aan belangen die hierbij een rol speelt.’

Radicale verandering

De vraag is of een radicaler boek niet beter zou aansluiten bij deze benodigde mindshift. Kun je de grote vragen in onze chaotische wereld nog wel te lijf met de bekende systemen en modellen die gericht zijn op controle en beheersing? Moet de hakbijl hier niet in? Schramade: ‘De kans van slagen acht ik groter wanneer je binnen het systeem tot verandering komt en aansluit bij wat bekend is, dan wanneer je een radicale verandering tracht te realiseren die nog meer op het spel zet. Ik hoop met mijn idee om aan ecologische en sociale doelen een waarde toe te kennen en deze ook in euro’s te vertalen, de kloof te overbruggen tussen ‘rechts en links’ en tussen ‘compliance en intuïtie’. Er is voor de overheid een belangrijke rol weggelegd. Het is de overheid die regels moet maken, bijvoorbeeld met betrekking tot het inprijzen van vliegshade. Voor mij is het boek wel ‘politiek’ te noemen, het is bedoeld als een oproep om het huidige liberalisme te vernieuwen.’

Voor de redactieleden blijft de vraag overeind of het boek radicaal genoeg is. Het pragmatische accent schuurt met de morele motivatie van mensen die bij hun streven naar meer duurzaamheid steeds weer stoten op economische waarden als reden om doorontwikkeling op duurzaamheid te vertragen of zelfs te belemmeren. Schramade geeft aan hierin een mooi aanknopingspunt voor het vervolg op *Duurzaam Kapitalisme* te zien.

Willem Schramade

is adviseur en onderzoeker in duurzame financiering en ondernemingswaardering, doceert duurzame financiering aan de Erasmus Universiteit en is betrokken bij verschillende impact start-ups. Samen met Dirk Schoenmaker schreef hij *Principles of Sustainable Finance* (University Press, 2018). Schramade startte zijn loopbaan in de financiële wereld: PWC, Robeco, Nationale Nederlanden. Robeco plantte bij hem het duurzaamheidszaadje, met het initiatief van de toenmalige CEO om een methode te ontwikkelen om immateriële activa te waarderen. Inmiddels is duurzaamheid voor Schramade, zowel in werk als privé, de rode draad in zijn leven. Geen auto en minimaal vliegen zijn hier voorbeelden van.

Duurzaam kapitalisme

Bertram + de Leeuw Uitgevers, € 24,95

De gespreksdeelnemers

Herman Hudepol, adjunct-hoofdredacteur *Goed Bestuur & Toezicht*

Richard Klatten, directeur ReInventions

Adriaan Schoch, toezichthouder en organisator diners parlants voor toezichthouders en bestuurders

Petri Ykema, toezichthouder, Bestuur NVTZ, redactie nieuwsbrief VCTE